

Nastanek molitve *Zdrava Marija*

Latinsko besedilo molitve *Ave Maria* (*Zdrava Marija*), kakor jo poznamo danes, je dokončno vstopilo rimsko liturgijo leta 1568 in to po dolgem procesu in oblikovanju molitve. V rimskem brevirju (*Breviarium Romanum*), ki ga je podpisal papež Pij V., najdemo navodilo, da se molitev *Zdrava Marija* moli skupaj z Očenašem vedno pred vsako uro bogoslužne molitve. Tako je molitev *Zdrava Marija* skozi stoletja postala najbolj prepoznavna molitev krščanskega ljudstva do Božje Matere Marije.

Najstarejši kodeks, ki vsebuje molitev *Zdrava Marija*, je kodeks molitev, ki jih je zabeležil manjši brat, blaženi Anton iz Stronconeja (1381-1461).

Prvi del molitve *Zdrava Marija*

Prvi del molitve sestavljata pozdrava angela Gabriela (Lk 1,28) in tete Elizabete (Lk 1,42) ter ime Marija, brez imena Jezus. To je nekako najstarejši del molitve, ki sega v čas Gregorja Velikega (+ 604) in liturgične reforme v VI. stoletju. Molitev je bila del darovanjske antifone četrte adventne nedelje. Kasneje je isto besedilo sestavljalo darovanjsko antifono za praznik Oznanjenja. Besedilo sestavlja 15 besed: *Ave, Maria, grátia plena, Dóminus tecum, benedícta tu in muliéribus, et benedíctus fructus ventris tui*. Ta antifona se je uporabljala samo nekaj krat na leto in zato še ne moremo govoriti, da je že šlo za ljudsko pobožnost. To se je zgodilo počasi. Različni redovi so v XII. in XIII. stoletju priporočali omenjeno molitev antifone, da se moli skupaj z vero in očenašem. Veliko so k temu pripomogli tudi pridigarji, zlasti za praznik Marijinega oznanjenja.

Drugi del molitve *Zdrava Marija*

Prvi del molitve je svetopisemski, drugi del pa se je počasi oblikoval iz liturgije, ljudske pobožnosti do Božje Matere, ki so jo pospeševali ljudski pridigarji na različnih trgih, polnih ljudi. Po dolgi poti se je oblikovalo dokončno besedilo po zaslugi papeža Pija V., leta 1568.

V drugi del molitve k Božji Materi je božje ljudstvo vstavilo svoje prošnje v svojih potrebah in grešnosti, ki jo čuti. Drugi del molitve *Zdrava Marija* govori o pobožnosti in zaupanju v Božjo Mater vsakega vernega človeka. Besedilo iz leta 1342 se je glasilo: *Sancta Maria, mater Dei, ora pro nobis et pro omnibus fidelibus christianis* (Sveta Marija, Božja Mati, prosi za nas in za vse verne kristjane).

Sveti Janez Kapistran (+ 1456) in sveti Bernardina Sienski (+ 1444) sta vedno na začetku svojih nagovorov molila *Zdrava Marija* in tako ljudi učila to molitev. Janez Kapistran je

nemške poslušalce učil drugi del molitve *Zdrava Marija*, ker je še niso poznali. Hofer, njegov življenjepisec, je zabeležil njegove besede drugega dela molitve: »*Sancta Mater Dei, ora pro nobis peccatoribus, nunc et in hora mortis nostrae Amen*« (Sveta Božja Mati, prosi za nas grešnike, zdaj in ob uri naše smrti, amen). Kapistran je to pridiga leta 1453 v Breslavi in pri njej manjka beseda Marija.

Posebno pričevanje o molitvi *Zdrava Marija* pa ima kodeks, molitvenik blaženega Antona iz Stronconeja (1381 – 1461). Manjši brat neduhovnik je živel premišljevalno življenje, združeno z veliko strogostjo. Do danes se je v samostanu sv. Damjana v Assisiju ohranil njegov molitvenik, ki ga je uporabljal od noviciata do svoje smrti. Pred svojo smrtjo ga je izročil gvardijanu in bratom v samostanu. V molitveniku *Il libricto del Beato Antonio da Stroncone* najdemo molitve: *Očenaš, Zdrava Marija, Vero* in *Vodilo reda manjših bratov*. To je najstarejši kodeks, čigar besedila je v rimsko liturgijo sprejel papež Pij V. Glede na vse okoliščine je bilo besedilo *Zdrava Marija* napisano po letu 1371 in pred letom 1450. Besedilo molitve *Zdrave Marije* v knjižici blaženega Antona je naslednje:

Ave, Maria,					
grátia		plena,	Dóminus		tecum.
Benedícta		tu	in		muliéribus.
Et	benedíctus	fructus	ventris	tui	Jhesus.
Sancta		María	mater		Dei:
Ora		pro	nobis		peccatóribus.

Nunc et in hora mortis nostrae. Amen.

Tudi nekateri drugi kodeksi iz 14. in 15. stoletja imajo celotno besedilo *Zdrave Marije* z majhnimi razlikami v besedilu od tega, kar se nahaja v knjižici molitev blaženega Antona iz Stronconeja. Še bolj pa je zanimivo to, da je njegovo besedilo papež Pij V. leta 1568 uvedel v Rimski brevir, kljub najrazličnejšim besedilom omenjene molitve. Latinsko besedilo je sestavljeno iz 31 besed: 15 + 1 + 15. Ni slučaj, da ima središčno mesto v besedilu beseda Jesus (Jhesus v kodeksu). Kdor koli je dokončno uredil to molitev je hotel poudariti središčnost Sina v srcu Matere, osrednje mesto Jezusa v marijanski pobožnosti božjega ljudstva. To misel bi lahko povezali s pobožnostjo do Jezusovega imena (JHS), ki ga je s svojimi pridigami širil sv. Bernardin Sienski. V eni izmed svojih pridig se je izrazil takole: "Ime Jezus je v Mariji. In vendar bi bilo dobro, če bi bila v podobah naše Žene, sredi srca ime Jezus, to je v prsih."

Manjši bratje in 'Ave Maria'

Sveti Francišek Asiški in njegovi bratje so bili in so še vedno veliki častilci Matere Božje. Marija ima v Franciškovih molitvi posebno mesto. V Kristocentризmu je Marija tesno

povezana s Kristusom in vsako iskanje Kristusa je neplodno, če ne gre po Mariji. Sv. Bonaventura je zapisal: »Če želimo najti Kristusa, se moramo najprej približati Mariji«.

V Spisih sv. Frančiška odkrivamo, kako je častil Devico Marijo. V *Molitvenem bogoslužju Gospodovega trpljenja* vidimo, kako je Frančišek vedno molil antifono: »Sveta Devica Marija ...«, potem je molil Marijine psalme in potem ostale psalme. Ko je psalm končal je zopet molil antifono. V tej antifoni lahko vidimo začetke litanij, ko pravi: »Sveta Devica Marija, prosi za nas!« Tukaj sv. Frančišek prosi Marijo, da moli za nas skupaj z vsemi angeli in svetniki. Nekateri strokovnjaki v tej Frančiškovi antifoni že vidijo nastavke za drugi del molitve *Zdrava Marija*.

V molitvi *Pozdrav blaženi Devici Mariji* kar sedem krat ponovi besede angela 'Pozdravljena'.

V *Spodbudi k hvaljenju Boga* sv. Frančišek ponovi angelov pozdrav Mariji: »Zdrava, Marija, milosti polna, Gospod je s teboj.«

V *Legendi sv. Frančiška v verzih* se zdi, da je sv. Frančišek svoje brate takole učil moliti: »O, ljubeča Mati, zdrava Marija, milosti polna, Gospod je s teboj, blagoslovljena med ženami in blagoslovljen sad tvojega telesa« (Fontes Franciscani 1171).

Sv. Bonaventura je v svoji pridigi za praznik oznanjenja učil takole: »V angelovem pozdravu nam je bil podarjen način, kako naj pozdravimo Devico, zato z angelom rečemo: 'Zdrava, milosti polna'.«

Eno izmed prvih razlag o *Zdravi Mariji* je pripravil manjši brat Corrado iz Saške (+1278) z naslovom *Ogledalo ali pozdrav Blaženi Devici Mariji*.

Tudi Tomaž Čelano je v svojem drugem življenjepisu o sv. Frančišku zapisal: »Mariji je prepeval posebne hvalnice, izgovarjal molitve ter ji izražal naklonjenost, ki jih ni mogoče izraziti s človeškim jezikom« (Vita II., 198).

Za red manjših bratov, kakor tudi za druge redove, je molitev *Zdrava Marija* postala posebna marijanska molitev, ki so jo najbolj razširjali pri svojem misijonskem poslanstvu.

Še druga pričevanja o molitvi *Zdrava Marija*

Zdrava Marija so najprej uporabljali kot liturgično antifono v sirsko jeruzalemski Cerkvi in koptsko egiptovski Cerkvi že pred IV. stoletjem. Molitev se je glasila takole: *Zdrava, milosti polna, Gospod je s teboj, blagoslovljena si med ženami in blagoslovljen je sad tvojega telesa, kajti ti si rodila Odrešenika naših duš*. Tukaj še ni imena Marija in Jezus.

Ime Marija se pojavi v liturgiji sv. Bazilija, za liturgijo v cerkvi v Carigradu in molitev se pričena: *Zdrava Marija* ... Ob koncu VI. stoletja v knjigi Zakramentarija sv. Gregorja (+604) najdemo *Zdrava Marija* pri darovanjski antifoni za četrto adventno nedeljo: *Zdrava Marija, milosti polna, Gospod je s teboj, blagoslovljena si med ženami in blagoslovljen je sad tvojega telesa.*

Med XI. in XII. stoletjem so omenjeno antifono ljudje začeli uporabljati kot ljudsko molitev. Prvi, ki nam o tem spregovori je sv. Pier Damiani (+1072), ki omenja mladega duhovnika, ki jo je navadno molil pred Marijino podobo. Damiani je tudi prvi, ki napiše razlago o molitvi *Zdrava Marija*. Potem so bili tudi mnogi škofje, ki so razširjali in spodbujali to molitev. Prvi je bil pariški škof Odone, ki je leta 1198 izdal dekret, v katerem je duhovnike prosil, da bi vernike spodbujali k molitvi *Oče naš, Vere in Pozdrav Blaženi Devici.*

Potrebno je poudariti, da prvi komentarji k *Zdrava Mariji* govorijo samo o prvem delu te molitve, kjer še ni bilo dodanega Jezusovega imena. Blaženi Amadej iz Lozane (+1158), učenec sv. Bernarda, je v eni od svojih pridig, kjer časti Devico Marijo, zapisal: »*Zdrava, milosti polna, Gospod je s teboj, blagoslovljena si med ženami in blagoslovljen je sad tvojega telesa Jezus Kristus, ki je nad vsemi stvarmi, blagoslovljen Bog, na vekov veke. Amen.*«

Tako je molitev počasi začela dobivati obliko, kot jo poznamo danes. Proti koncu XIV. stoletja že najdemo besedilo, ki ga je sestavil brat Giovanni Giorgi (+1391): »*Pozdravljena, sladka in brezmadežna Devica Marija, milosti polna, Gospod je s teboj; blagoslovljena si med ženami in blagoslovljen je sad tvojega telesa Jezus. Sveta Marija, Mati Božja, prosi za nas sedaj in ob smrtni uri. Amen.*«

Že v drugi polovici XVI. stoletja so molitev prenesli na ameriško celino, kjer frančiškanski škof Juan de Zumarraga (+1548) napiše katekizem, kjer razlaga molitev *Zdrava Marija* in ljudi vabi k njeni vsakodnevni molitvi.